

УДК 342.1:004

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2025.1.7>**Марина ЦИМБАЛ**здобувач наукового ступеня кандидата юридичних наук ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», marina898@gmail.com

ORCID: 0009-0000-9980-4663

ЕЛЕКТРОННЕ ГОЛОСУВАННЯ ДЛЯ ПРОКУРОРІВ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ НА ШЛЯХУ ДО ПРОЗОРОСТІ

Сучасні виклики, що постають перед органами прокуратури, роблять питання реформування виборчих процедур надзвичайно актуальним. Від ефективності та прозорості механізмів ухвалення рішень залежить довіра суспільства до правозахисних інституцій. У статті досліджено перспективи впровадження електронного голосування в процесі обрання членів Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів (КДКП). Особлива увага приділяється тому, як цифрові технології можуть сприяти демократизації процесу, мінімізувати адміністративний вплив і забезпечити справедливість виборів.

Розглянуто переваги електронного голосування, серед яких – прозорість процедури, доступність для всіх учасників незалежно від їхнього місця перебування, швидкий підрахунок голосів і зниження ризику людських помилок. Водночас проаналізовано й можливі виклики, зокрема питання кібербезпеки, необхідність створення надійної технологічної платформи та прийняття відповідної нормативно-правової бази.

Також увагу приділено міжнародному досвіду, зокрема практиці впровадження електронного голосування в Естонії. Визначено ключові аспекти, які можуть бути адаптовані до українських реалій, такі як правові гарантії безпеки, захист персональних даних виборців та механізми незалежного нагляду.

Підкреслюється, що незалежність прокуратури неможлива без прозорого й демократичного формування її органів. Запровадження електронного голосування може стати важливим кроком у цьому напрямі, підвищивши рівень довіри до діяльності прокуратури та її рішень. Впровадження такої системи сприятиме модернізації виборчих процесів і стане частиною ширшої цифрової трансформації державного управління в Україні.

Ключові слова: електронне голосування, КДКП, прозорість, демократичність, нормативно-правове регулювання, кібербезпека, виборчі процеси.

Maryna Tsybal. ELECTRONIC VOTING FOR PROSECUTORS: ADVANTAGES AND CHALLENGES ON THE PATH TO TRANSPARENCY

Electronic Voting in the Election of QDCP Members: Prospects and Challenges Modern challenges confronting prosecutorial bodies underscore the urgency of reforming electoral procedures. The effectiveness and transparency of decision-making mechanisms are critical to fostering public trust in prosecutorial institutions. This article examines the prospects of implementing electronic voting in the election of members of the Qualification and Disciplinary Commission of Prosecutors (QDCP), with particular attention to how digital technologies can enhance democratic governance, minimize administrative influence, and ensure fairness in the electoral process.

The study highlights the advantages of electronic voting, including procedural transparency, accessibility for all participants regardless of location, expedited vote counting, and the mitigation of human error. At the same time, it critically assesses potential challenges, such as cybersecurity risks, the necessity of developing a robust technological infrastructure, and the establishment of a comprehensive regulatory framework.

Additionally, the article draws on international experience, particularly Estonia's implementation of electronic voting. Key aspects that could be adapted to the Ukrainian context include legal safeguards to ensure security, mechanisms for protecting voters' personal data, and independent oversight structures.

The study emphasizes that prosecutorial independence is contingent on a transparent and democratic process for forming its governing bodies. The introduction of electronic voting represents a significant step toward strengthening trust in prosecutorial institutions and their decision-making processes. The adoption of such a system would not only modernize electoral procedures but also contribute to the broader digital transformation of public administration in Ukraine.

Key words: electronic voting, Qualification and Disciplinary Commission of Prosecutors (QDCP), transparency, democracy, regulatory framework, cybersecurity, electoral processes.

Постановка проблеми. Процес голосування є основним механізмом реалізації демократичних принципів, адже саме через вибори громадяни мають можливість впливати на формування органів державної влади та місцевого самоврядування. У сучасних умовах розвитку інформаційних технологій виникає необхідність адаптувати традиційні виборчі процедури до цифрової епохи. Попри

те, що електронне голосування активно впроваджується у багатьох країнах світу, в Україні цей процес перебуває на початковому етапі. Серед головних проблем – технічна готовність, кібербезпека, відсутність відповідної нормативно-правової бази та недостатня довіра громадськості до нових технологій. Ці фактори актуалізують питання розробки та впровадження системи електронного голосу-

вання в Україні як засобу підвищення прозорості, доступності та ефективності виборчого процесу, зокрема в таких специфічних сферах, як обрання членів Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх років питання електронного голосування стало актуальною темою досліджень серед науковців і практиків. Дрю Спрінгалл (Drew Springall), Тревіс Фінкенауер (Travis Finkenauer), Закір Дурумерік (Zakir Durumeric) та інші співавтори (2014) проаналізували безпеку інтернет-голосування в Естонії, виявили його ключові вразливості та запропонували шляхи їх усунення. У цьому ж році науковці з Йорданії та США Гейт А. Абанда (Gheith A. Abandah), Халід А. Дарабх (Khalid A. Darabkh), Тафік Аммарі (Tawfiq Ammari) та Омар Кунсуль (Omar Qunsul) (2014) розробили концепцію безпечної національної системи електронного голосування з використанням криптографії, біометрії та смарткарт. Крістіан Васіл (Kristjan Vassil), Міхкель Сольвак (Mihkel Solvak) та Пріт Вінкель (Priit Vinkel) (2016) дослідили поширення електронного голосування в Естонії та його вплив на участь громадян у виборах. Олена Токар-Остапенко (2022) розглядала правові аспекти та перспективи впровадження електронного голосування в Україні. Вікторія Панкратова (2023) вивчила переваги електронного голосування для підвищення рівня участі виборців і проаналізувала досвід Естонії у впровадженні інтернет-голосування. Євгенія Дуліба та Владислав Теремецький (2024) зосередилися на перевагах і ризиках впровадження електронного голосування в Україні, враховуючи міжнародний досвід. Ці дослідження створюють потужну основу для подальшого вивчення та впровадження систем електронного голосування, що особливо актуально для України в умовах сучасних викликів. Усі ці дослідження переважно стосуються процесів виборів президента та представницьких органів влади. Водночас їх результати можуть бути взяті за основу для впровадження електронного голосування в інших процесах обрання, наприклад, у професійних або галузевих сферах, таких як обрання членів кваліфікаційних або дисциплінарних комісій. Це робить дослідження цінними для більш широкого спектру застосування.

Метою статті є аналіз перспектив впровадження електронного голосування в процесах обрання членів Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів (КДКП), дослідження його переваг, ризиків та можливостей адаптації міжнародного досвіду до потреб і реалій України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес обрання членів Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів (КДКП) складається з кількох етапів, визначених Законом України «Про прокуратуру».

На початковому етапі організовуються збори прокурорів, які скликаються керівниками відповідних прокуратур. Ці збори є повноважними за умови присутності більше половини прокурорів відповідного органу. Однак виникає питання щодо демократичності та прозорості таких зборів, адже вони організовуються саме керівництвом відповідної ланки прокуратури. У деяких випадках збори можуть стати формальністю, коли ключові рішення фактично ухвалюються до їх проведення, що ставить під сумнів не лише прозорість, а й легітимність результатів.

Відповідно до ч. 2 ст. 69 Закону України «Про прокуратуру» (2014), делегати на всеукраїнську конференцію прокурорів обираються шляхом таємного голосування простою більшістю голосів з числа вільно висунутих альтернативних кандидатів [3]. Це формально забезпечує рівність можливостей, однак залежність процесу від керівництва створює ризики адміністративного впливу та обмеження свободи вибору.

На мою думку, запровадження механізму незалежного висунування кандидатів через систему електронного голосування і проведення голосування шляхом таємного електронного голосування може стати важливим кроком до посилення демократичності та прозорості процесу обрання членів КДКП з самого початку – із стадії обрання делегатів на Всеукраїнську конференцію. Такий підхід знизить ризики адміністративного втручання, забезпечить рівні умови для всіх учасників та сприятиме довірі до результатів.

Такий механізм передбачатиме створення процедур, які гарантуватимуть кожному прокурору можливість вільно висунути свою кандидатуру або запропонувати кандидатів з-поміж колег без втручання керівництва чи сторонніх осіб. Ефективним інструментом для реалізації цього підходу може стати електронна система висунування кандидатів. Вона забезпечуватиме прозорість, доступність і рівність участі в процесі. Прокурори зможуть подавати заявки, знайомитися з програмами інших кандидатів і пропонувати альтернативні кандидатури. Електронна платформа дозволить мінімізувати ризики адміністративного впливу та забезпечить рівні можливості незалежно від фізичного місця перебування прокурора.

Для підвищення об'єктивності та уникнення зовнішнього тиску буде доцільно забез-

печити анонімність висування кандидатів, коли інформація про осіб, які подадуть заявки або запропонують кандидатури, залишатиметься конфіденційною і лише остаточний список кандидатів публікуватиметься для ознайомлення.

Ключову роль у реалізації такого механізму повинен відігравати незалежний орган, наприклад, Рада прокурорів України, який відповідатиме за прийом заявок, перевірку їхньої відповідності встановленим критеріям і забезпечення справедливості процедур. Це дозволить уникнути впливу адміністративного керівництва та забезпечить належний нагляд за процесом.

Для ефективного впровадження механізму необхідно ухвалити нормативно-правовий акт, що чітко регламентуватиме процедуру висування кандидатів, включаючи строки, порядок подання заявок і критерії відбору. Також важливим стане створення технічно захищеної електронної платформи, яка гарантуватиме прозорість і безпеку даних, та забезпечення незалежного нагляду за її функціонуванням.

Наступним етапом є скликання Всеукраїнської конференції прокурорів, яка скликається Радою прокурорів України раз на два роки або в позачерговому порядку, яка затверджує порядок денний і розглядає питання, пов'язані з обранням членів КДКП. Конференція є повноважною за умови участі не менше двох третин від загальної кількості делегатів.

Відповідно ч. 6 ст. 70 цього Закону рішення про обрання членів КДКП приймається шляхом таємного голосування. Регламент конференції прокурорів деталізує процедуру, закріплюючи правила організації та підрахунку голосів.

Сам процес голосування проводиться таємно, для цього лічильна комісія готує бюлетені, які містять прізвища всіх кандидатів в алфавітному порядку. Перед початком голосування комісія перевіряє кабінети для таємного голосування та опечатує скриньки, забезпечуючи всі умови для конфіденційності. Кожен делегат отримує бюлетень після пред'явлення службового посвідчення та реєстрації. Секретаріат та лічильна комісія суворо контролюють весь процес. Після завершення голосування лічильна комісія підраховує голоси та складає протокол, у якому зазначаються результати. Протокол оголошується делегатам, і обраними вважаються ті кандидати, які отримали більшість голосів. У разі, якщо жоден кандидат не набрав достатньої кількості голосів або виникають

інші проблеми (наприклад, перевищення кількості бюлетенів), проводиться повторне голосування.

Кінцеве рішення оформлюється документально, підписується головуючим та секретарем конференції і набуває чинності одразу після прийняття.

Таємне голосування при обранні членів Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів (КДКП) є важливим елементом забезпечення прозорості та демократичності процесу. Ця форма виборів гарантує анонімність волевиявлення, що дозволяє делегатам голосувати вільно, без страху тиску чи впливу. Завдяки дотриманню процедур, таких як опечатування скриньок, перевірка кабін для голосування та суворий контроль з боку лічильної комісії, цей механізм залишається ефективним способом обрання членів комісії.

Однак, попри переваги, традиційна форма таємного голосування має свої недоліки. Процес вимагає фізичної присутності делегатів, що може бути складним для тих, хто перебуває у віддалених регіонах чи не може бути присутнім через об'єктивні причини. Також існує ризик адміністративного впливу на підготовчі етапи, наприклад, під час висунення кандидатів. Крім того, процедура досить тривала, оскільки включає підготовку бюлетенів, проведення самого голосування та ручний підрахунок голосів.

Запровадження таємного електронного голосування може стати важливим кроком до модернізації та підвищення ефективності цього процесу. Такий підхід дозволив би кожному делегату голосувати з будь-якого місця, що усуває проблему фізичної присутності. Електронна платформа також забезпечить швидкий підрахунок голосів і мінімізує можливість людських помилок чи зловживань.

Електронне голосування відкриває низку можливостей для оптимізації виборчих процесів у прокуратурі. Воно не лише спрощує організацію та підрахунок голосів, але й значно підвищує прозорість процедури. Як зазначають Граціотова Г. О., Ткач К. І. та Пульча Д. О. (2020) така система має більшість переваг: високий рівень зручності для виборців, оскільки голосування можна здійснити онлайн із будь-якого місця, мінімізує ризики людських помилок і прискорює отримання результатів, унеможливорює фальсифікації та підвищує довіру до виборчого процесу [1].

Зрозуміло, що електронне голосування потребує ретельної підготовки. Як правильно зазначають Дуліба Є. та Теремецький В. (2024), серед ризиків електронного голосування можна виділити низку ключо-

вих проблем. Серед них кіберзагрози, такі як хакерські атаки та шкідливе програмне забезпечення, які ставлять під сумнів безпеку системи. Не менш важливими є технологічні збої, що здатні порушити стабільність процесу голосування, а також ризик фальсифікації результатів, що може суттєво вплинути на довіру громадян до виборчого процесу та його прозорості [2].

Важливо забезпечити високий рівень кібербезпеки для захисту даних і конфіденційності голосування. Необхідно розробити технічно надійну платформу, яка буде простою у використанні, але надійною у захисті інформації. Також знадобиться ухвалення відповідних правових норм, які регламентуватимуть порядок електронного голосування.

Запровадження електронного голосування може стати важливим кроком у демократизації процесу обрання членів КДКП. Це не тільки підвищить довіру до результатів, а й продемонструє відкритість та прогресивність прокуратури як інституції. У сучасному світі такі інновації є необхідними для розвитку демократичних процедур і підвищення їхньої ефективності.

Рада Європи вже тривалий час досліджує використання цифрових технологій у виборчих процесах, зокрема електронне голосування. У 2022 році затверджено рекомендації, що включають стандарти для впровадження таких систем у виборчі процеси, з акцентом на дотримання демократичних норм і прав людини (Рада Європи, 2022) [4]. На

мою думку, цей підхід доцільно застосувати і в прокуратурі, зокрема, для вибору членів КДКП. Як зазначає Олена Токар-Остапенко (2022) ця технологія активно поширюється на міжнародному та європейському рівнях завдяки розвитку ІКТ і Україна, маючи значний науково-технічний потенціал, має всі передумови для впровадження електронного голосування у власну виборчу практику [5].

Висновки. Запровадження електронного голосування в процесах обрання членів Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів (КДКП) може стати важливим кроком до підвищення прозорості, демократичності та ефективності процедур обрання. Такий підхід сприятиме зниженню адміністративного впливу, забезпеченню рівних умов для всіх учасників та спрощенню процесу волевиявлення. Ключовою умовою впровадження є ухвалення відповідних нормативно-правових актів, що регламентуватимуть всі етапи електронного голосування, а також створення механізмів незалежного нагляду за його проведенням. Для успішної реалізації цієї ініціативи необхідно створити технічно надійну платформу, яка забезпечить прозорість процесу, захист конфіденційності даних і швидкий підрахунок голосів.

Таким чином, запровадження електронного голосування для обрання членів КДКП може стати ефективним інструментом модернізації виборчих процесів у прокуратурі, підвищити рівень довіри до результатів та продемонструвати відкритість і прогресивність у діяльності прокуратури як інституції.

Література:

1. Граціотова Г. О., Ткач К. І., Пульча Д. О. Впровадження електронних виборів в Україні в умовах пандемії: закордонний досвід. *Економіка: реалії часу*, 2020. 5 (51), 14–20. <https://doi.org/10.15276/ETR.05.2020.2>
2. Дуліба Є., Теремецький В. Переваги та ризики впровадження електронного голосування: досвід для України. *Актуальні проблеми правознавства*, 2024. 1(37), 78–85. <https://doi.org/10.35774/app2024.01.078>
3. Закон України «Про прокуратуру».
4. Рада Європи. Керівні принципи Комітету міністрів щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у виборчих процесах у державах-членах Ради Європи. 2022. URL: <https://search.coe.int/cm?i=0900001680a575d9>
5. Токар-Остапенко О. В. Упровадження системи електронного голосування в Україні: сучасний стан та правове регулювання. *Стратегічна панорама*, (1). 2022. <https://doi.org/10.53679/2616-9460.1.2022.03>